

ADA Universitetindən növbəti beynəlxalq layihə

Doktorantura proqramı gənc hüquqşünas alim kimi formalaşmaq arzusunda olanlara təkrarsız fürsətdir

Azərbaycanın ali təhsil ocaqları arasında xüsusi yeri olan ADA Universiteti fəaliyyətə başladığı vaxtdan etibarən müxtəlif ölkələrin tanınmış universitetləri ilə əməkdaşlıq edir, əcnəbi tələbələrin cəlbi istiqamətində müxtəlif fəaliyyətlər həyata keçirir, qarşılıqlı memorandumlar imzalayır, çoxsaylı beynəlxalq layihələr, proqramlar həyata keçirir. Belə proqramlardan biri də ADA Universitetinin Martin Lüter adına Halle-Vittenberq Universitetinin (MLU) birgə əməkdaşlığı ilə təqdim etdiyi hüquq üzrə doktorantura proqramıdır. ADA Universitetinin Hüquq Proqramının direktoru Rəşad İbadovdan bu proqramın məqsədi, xüsusiyyətləri, üstünlükləri, qəbul qaydaları haqda aldığımız müsahibəni oxuculara təqdim edirik.

- ADA Universitetinin Martin Lüter adına Halle-Vittenberq Universitetinin (MLU) birgə əməkdaşlığı ilə təqdim etdiyi hüquq üzrə doktorantura proqramının əsas məqsədi nədir?

- Öncə onu qeyd edim ki, ADA Universitetinin Hüquq Proqramı 2018-ci ildə yaradılıb. Bu proqram mükəmməl hüquq biliyinə, analitik və kritik hüquq düşüncə tərzinə və hüquqi müqayisə aparmaq bacarığına sahib, hüquq ilə cəmiyyətin digər sahələrindəki əlaqəni çevik şəkildə dəyərləndirməyi bacaran, peşəkar və effektiv kommunikasiya vərdişlərinə malik olan, global hüquq çağırışlarına cavab verən və oturuşmuş etik dəyərlər nümayiş etdirən hüquqşünasların yetişdirilməsini nəzərdə tutur.

Bu məqsədləri və Hüquq Proqramının elmi-hüquqi tədqiqat strategiyasını nəzərə alaraq, ADA Universiteti Avropanın bir sıra tanınmış universitetləri ilə əməkdaşlığa başlayıb və bir neçə ABŞ universitetləri ilə oxşar məzmunlu akademik əlaqələrin qurulmasını yaxın gələcək üçün qarşısına məqsəd qoyub. Bu istiqamətdə Almaniyanın tarixən nüfuzlu və müasir alman hüquq təhsilində ciddi elmi çəkiyə malik olan Martin Lüter Universiteti ilə birgə hazırlanmış Hüquq üzrə Doktorantura Proqramını misal göstərmək olar. Doktorantura proqramının əsas məqsədi ADA Universitetinin Hüquq Proqramının müasir hüquq təhsili standartlarına uyğun daimi inkişafını, MLU-da hüququn əsas sahələri üzrə doktorluq dərəcəsi almış perspektivli alim hüquqşünasların, professor-müəllim heyətinin tədrisə cəlb edilməsi ilə təmin etməkdən ibarətdir.

Doktorluq proqramının bir neçə vacib xüsusiyyətlərini qeyd etmək yerinə düşərdi. Belə ki, proqramın kurikulumu hər bir doktorant tələbə üçün fərdi şəkildə və elmi rəhbərin razılığı əsasında tərtib olunur. Doktorluq proqramının ortalama müddəti 4 il yarımdır və bu müddət ərzində tələbələr daimi olaraq Almaniya da yaşaması tələb olunur. Elmi-hüquqi tədqiqatın əhəmiyyətli hissəsi Almaniya da həyata keçirildikdən (ortalama 2-3 il) sonra müstəsna hallarda və elmi rəhbərin razılığı əsasında doktorant tələbələr daimi əsaslarla Azərbaycana qayıda və ya doktorluq işinin müəyyən araşdırmasını digər universitetdə apara bilərlər. Bundan əlavə, tələbələr doktorantura proqramının tədqiqat mərhələsini bitirdikdən sonra müəyyən qısa zaman intervallarında Azərbaycana qayıdaraq ADA Universitetində müvafiq akademik işlərlə (məsələn, seminar və vorkşoplar təşkil etməli, elmi məruzələrlə çıxış etməli) məşğul olmalıdırlar.

Doktorluq dissertasiyası yalnız ingilis və ya alman dilində yazıla bilər. Lakin onu da vurğulamaq lazımdır ki, bütün doktorant tələbələr MLU-da təklif olunan müvafiq hüquq fənlərini alman dilində uğurla başa vurmalıdırlar. Bu baxımdan namizədlərin müvafiq dilləri bilməsi və ya öyrənməsi (ingilis dili üzrə minimum 6.5 bal IELTS və ya minimum 85 bal TOEFL nəticəsi; alman dilindən ən az B2 səviyyə) tələb ediləcək. Təhsil müddətində hər bir tələbə 1.500 avro məbləğində aylıq təqaüdlə təmin olunacaq. MLU tə-

ləbələrə yaşayışla bağlı müvafiq texniki dəstək də (məsələn, ev və ya ya-taqxana tapılması, viza məsələlərinin həlli və s.) göstərəcək. Təqaüdlər yalnız doktorant tələbənin yaşayış xərclərini əhatə edəcək. Tələbənin ailəsinin və ya öhdəliyində olan şəxslərin xərclərini ödənilməsi bu proqramda nəzərdə tutulmayıb. Təhsil müddətində doktorantura proqramının tələblərini yerinə yetirməyən tələbələrin təqaüdləri dayandırıla bilər.

- Doktorantura proqramına 6 nəfər uğurlu namizəd seçiləcək. Bu isə namizədlər arasında rəqabətin yüksək olacağından xəbər verir. Namizədin uğurlu hesab edilərək proqrama qəbul olunması üçün hansı göstərici və keyfiyyətlərinə xüsusi diqqət yetiriləcək?

- Doktorantura proqramına 6 namizədin hüququn əsas sahələri - mülki hüquq, cinayət hüququ və idarəetmə hüququ üzrə seçilməsi hədəflənib. Bu baxımdan seçim prosesində əsas göstərici və keyfiyyətlərlə yanaşı, namizədlərin hüquq təhsilində əldə etdiyi göstəricilər, hüquqşünaslıq fəaliyyəti üzrə təcrübəsi və ya elmi-hüquqi tədqiqat sahəsində əldə etdiyi uğurlar, bu proqrama maraq göstərməsinin səbəbləri, təklif edilən elmi-tədqiqat mövzusunun əhəmiyyəti və aktuallığı, habelə tələb olunan dilləri bilməsi kimi bacarıqlar əsas meyar kimi götürüləcək.

- Qəbul prosesi neçə mərhələdən ibarətdir və hansı formada aparılacaq? Namizədlərin proqrama qəbulla bağlı müsbət nəticələri nə vaxt açıqlanacaq?

- Qəbul prosesi şəffaf, obyektiv və bərabərlik şəraitində aparılacaq. Bu mənada ADA Universitetinin Hüquq Proqramı və Martin Lüter Universitetinin Hüquq fakültəsinin professorlarından ibarət komitə formalaşdırılıb. Elanda göstərilən qaydalara müvafiq şəkildə sənədlərin elektron poçt vasitəsilə qəbulu başa çatdıqdan sonra komitə hər bir namizədin ərizəsini əhatəli şəkildə dəyərləndirəcək (I mərhələ) və uğurlu namizədlər müsahibə mərhələsinə (II mərhələ) dəvət ediləcəklər. Müsahibələr onlayn rejimdə təşkil ediləcək, ingilis və ya alman dilində aparılacaq. Komitə namizədlərin seçim prosesini iyul ayının sonundan gec olmayaraq başa çatdırmağı hədəfləyir. Bundan sonra müsahibə mərhələsində uğurla keçmiş namizədlər oktyabr ayınadək ADA Universitetində təşkil olunacaq doktorantura proqramına ilkin hazırlıq və alman dili kurslarına cəlb ediləcəklər. Eyni məzmunlu hazırlıq kursları oktyabr - aprel ayları ərzində MLU-da təşkil ediləcək. Aprel ayından etibarən doktorant tələbələr MLU-da elmi-hüquqi tədqiqat sahələrinə uyğun fənlərdə iştirak edəcəklər.

- Hüquq üzrə Doktorantura Proqramı "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliyi artırılması üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində həyata keçirilir. Bu barədə əlavə məlumat verməni xahiş edirik.

- Ölkəmizdə milli təhsilin müasir təhsil standartlarına uyğunlaşdırılmasını təmin etmək, habelə qabaqcıl bi-

lik və təcrübənin Azərbaycanın dövlət və özəl sahələrində tətbiq edilməsinə nail olmaq məqsədilə yüzlərlə gənc azərbaycanlının nüfuzlu universitetlərdə təhsil alması maliyyələşdirilib. Bu strategiyanın tərkib hissəsi olaraq müvafiq Dövlət Proqramı doktorantura səviyyəsi üzrə təhsil proqramlarının təşkil edilməsi üçün geniş imkanlar təklif edir. "Təhsil haqqında" qanunun 5.4-cü maddəsinə, habelə Dövlət Proqramının mahiyyətinə müvafiq olaraq, komitə doktorantura proqramına ən layiqli namizədlərin seçilməsini qarşısına məqsəd qoyub.

- Sözügedən doktorantura proqramı məzunlarının əldə edəcəkləri əsas üstünlük və nailiyyətlər hansılar olacaq?

- Əvvəla, onu vurğulamaq lazımdır ki, doktorantura proqramını bitirmiş şəxslər Martin Lüter Universitetinin hüquq üzrə fəlsəfə diplomunu əldə edəcəklər. Bundan başqa, doktorant tələbələr geniş mənada alman hüquq sistemini müqayisəli şəkildə öyrənmək, alman hüquq təhsilinin məqsədlərini qavramaq və müvafiq hüquq sahəsi üzrə ciddi elmi-hüquqi tədqiqat apararaq, həmin sahənin inkişafı ilə yaxından tanış olmaq imkanı qazanacaqlar. Başqa sözlə, doktorantura proqramı gənc hüquqşünas alim kimi formalaşmaq arzusunda olan şəxslər üçün təkrarsız fürsətdir. Bundan başqa, proqram elmi-hüquqi mühitin daha da zənginləşdirilməsinə, müxtəlif sahələr üzrə hüquq dərslərinin hazırlanmasına və ixtisaslaşmış tədqiqat mərkəzlərinin yaranılmasına hədəfləyib.

- Alman təhsil sistemi ilə Azərbaycan təhsil sistemi arasında nəzəri və praktiki baxımdan özünəməxsus fərqlər mövcuddur. Tələbələr bu fərqləri və alman hüquq sisteminin əsas keyfiyyətlərini dərinliklə öyrənməsi üçün proqramın kurikulumu və strukturu hansı formada qurulub?

- Məlumdur ki, yerli hüquq təhsilimiz keçmiş sovet və rus hüquq təhsilindən əsaslı şəkildə bəhrələnilib. Lakin sovet və rus hüquq təhsili özü-özlüyündə alman hüquq təhsili modelindən ciddi şəkildə təsirləndiyinə görə, Azərbaycan hüquq təhsili ilə alman hüquq təhsili modeli arasında fərqliliklərdən əlavə, bəzi struktural və pedaqoji oxşarlıqlar da müşahidə etmək mümkündür. Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikasında bir neçə əhəmiyyətli qanun layihələri alman qanunvericiliyi əsasında və ya alman hüquqşünas ekspertlərin birbaşa iştirakı ilə hazırlanıb. Bunların arasında "İnzibati İcraat haqqında Qanun", "İnzibati Prosesual Məcəllə", "Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsi", "Mülki Məcəllə", "Mülki Prosesual Məcəllə", "Beynəlxalq Xüsusi Hüquq haqqında Qanun" və "Beynəlxalq Arbitraj haqqında Qanun" kimi əhəmiyyətli normativ-hüquqi aktları misal göstərmək olar. Bu prosesin davamı olaraq bir çox azərbaycanlı hüquqşünaslar Almaniya da hüquq təhsili alaraq hazırda ölkəmizdə dövlət və özəl sektorda fəaliyyət göstərirlər. Bu baxımdan, alman hüquq təhsilinin Azərbaycanın hüquq təhsili və hüquq sisteminin formalaşdırılmasındakı rolu olduqca

əhəmiyyətli hala çevirilməkdədir və bu təsir növbəti illərdə gətirdikcə daha da artacaq. Lakin bütün bu inkişaf perspektivlərini nəzərə alaraq qeyd etmək lazımdır ki, yerli hüquq təhsilində hər hansı bir hüquq təhsili modelinin "copy & paste" formatında tətbiqinə yol vermək olmaz. Bu səbəbdən milli hüquq təhsili və hüquq sisteminin formalaşdırılması məqsədilə müqayisəli hüquq, xüsusilə də alman, fransız və ingilis hüquq sistemlərinin dərinlən bilən alim hüquqşünasların yetişdirilməsinə böyük ehtiyac var.

Bir çox Avropa universitetlərinin təcrübəsində mövcud olduğu kimi, müvafiq doktorantura proqramında da kurikulum doktorant tələbə ilə elmi rəhbər arasında razılaşma əsasında formalaşdırılır. Lakin bu qaydada müstəqil yanaşmanın olmasına baxmayaraq, doktorantura proqramının kurikulumu ümumi şəkildə aşağıdakı formada strukturlaşdırılıb:

- 1-ci mərhələ doktorantura pilləsinə hazırlığı və alman dilinin öyrənilməsinin təkmilləşdirilməsini nəzərdə tutur;

- 2-ci mərhələ tələbələrin müvafiq hüquq fənlərində iştirak edərək sahə üzrə biliklərinin zənginləşdirilməsini əhatə edir;

- 3-cü mərhələ elmi-hüquqi tədqiqatın aparılması və doktorluq dissertasiyasının ilkin variantının hazırlanması ilə başa çatır;

- 4-cü mərhələ doktorluq dissertasiyasının son variantının hazırlanmasını və müdafiə üçün təqdim edilməsini nəzərdə tutur.

- Bilirik ki, doktorant tələbələr proqram ərzində həm ADA, həm də MLU-nun professor-müəllim heyətinin akademik dəstəyindən yararlanacaqlar. Doktorantura təhsilində müdafiəsində hansı universiteti təmsil edən elmi-rəhbərin rəyi əsas götürüləcək?

- Doktorluq dissertasiyası MLU-da əvvəlcədən razılaşdırılmış professorların elmi rəhbərliyi altında yazılmalı və müvafiq daxili qaydalar çərçivəsində MLU-da müdafiə olunmalıdır. ADA Universitetinin professor-müəllim heyəti müxtəlif metodoloji və elmi məsləhətlər verəcək, həmçinin doktorant tələbələrin elmi-hüquqi tədqiqat mövzusunda asılı olaraq, yardımçı elmi-rəhbər kimi çıxış edə biləcəklər.

- Proqram məzunları Azərbaycana qayıdıqdan sonra əldə etdikləri bilik və təcrübələri məhz ADA Universitetində tətbiq edəcəklər?

- Əvvəldə qeyd etdiyim kimi, Hüquq üzrə Doktorantura Proqramının əsas məqsədi ADA Hüquq Proqramının professor-müəllim heyətinin fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsini xidmət etməkdir. Lakin vurğulamaq lazımdır ki, Azərbaycana qayıdıqdan sonra doktorant tələbələr üzərində ADA Universitetində çalışmaq kimi öhdəlik qoyulmayıb. Bu seçim - ADA Universitetinin professor-müəllim heyətinin tərkib hissəsi olmaq istəyi tərəflərin qarşılıqlı tələbləri və gözləntiləri əsasında təşkil ediləcək.

- Pandemiya dövründə onlayn və ənənəvi təlim-tədris sürətli keçidin şahidi olduq. Hüquq üzrə doktorantura proqramında onlayn komponentlərdən istifadə ediləcəkmi?

- Ümumiyyətlə, onlayn vasitələrdən istifadə ADA Universitetində təklif olunan tədris prosesinin təməlinə duran əsas elementlərdən biridir. Təbii ki, bu proqramda da müxtəlif onlayn seminarlar, vorkşoplar və qonaq mütəxəssislərin təqdimatlarının təşkili nəzərdə tutulur.

- ADA Universitetində mütəmadi olaraq müxtəlif proqramlarla bağlı onlayn Məlumat Sessiyaları və vebinarlar keçirilir. Yaxın gələcəkdə hüquq üzrə doktorantura proqramına uyğun MLU ilə birgə Məlumat Sessiyası və ya vebinar planlaşdırılırmı?

- Hələ ki, belə bir vebinarın təşkili nəzərdə tutulmayıb. Lakin maraqlı şəxslər elanda göstərilmiş müvafiq e-mail və telefon nömrələri vasitəsilə əlaqə saxlayıb suallarını ünvanlaya bilərlər.

Xəyalə MURADLI, "Azərbaycan"